

KARADENİZDE *gençlik* KATILIMI

SAMSUN | MAYIS, 2025

ÇALIŞTAY RAPORU

"ORTA KARADENİZ"

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir

KARADENİZ'DE GENÇLİK KATILIMI

ORTA KARADENİZ ÇALIŞTAYI BÖLGE RAPORU

Mayıs 2025

Gençlik Laboratuvarı Derneği
Sosyal Gençlik Topluluğu Derneği

ÖN SÖZ VE TEŞEKKÜR

Bu rapor, **Orta Karadeniz Gençlik Çalıştayı** kapsamında bir araya gelen genç temsilciler, öğrenci toplulukları, sivil toplum kuruluşları ve yerel paydaşların ortak katkısıyla hazırlanmıştır. **Gençlik Laboratuvarı Derneği** yürütücülüğünde, **Erasmus+ KA154 Gençlik Katılımı Programı** desteğiyle hayata geçirilen bu çalışma; gençlerin yaşadıkları çevreyi dönüştürme gücüne olan inancımızın bir yansımasıdır.

Orta Karadeniz Bölgesi'nden gelen katılımcılar, atölye ve grup çalışmaları yoluyla gençliğin karşı karşıya olduğu yapısal sorunları tanımlamış, çözüm önerileri üretmiş ve bölgesel gençlik politikalarının temellerini atmıştır. Bu politika raporu, karar vericilere yönelik bir rehber niteliğinde hazırlanmış; gençlerin görüş ve taleplerinin sistematik biçimde ifade edildiği bütüncül bir belge olmuştur.

Bu rapor, sadece bir çıktının ötesinde, **sürekli izlenecek, güncellenecek ve savunuculuğu yapılacak bir sürecin ilk adımıdır**. Gençlik Laboratuvarı Derneği olarak bu sürecin takipçisi olacağımızı ve politika önerilerinin hayata geçirilmesi için tüm paydaşlarla yapıcı bir diyalog sürdüreceğimizi belirtmek isteriz.

Bu çalışmanın gerçekleşmesini mümkün kılan tüm kurum ve bireylere; özellikle **çalıştaya katılarak görüş, öneri ve deneyimlerini paylaşan tüm katılımcılara içtenlikle teşekkür ederiz**. Ayrıca, bu raporun ortaya çıkmasında özverili bir şekilde emek veren tüm arkadaşlarımıza gönülden teşekkür ediyoruz. Gençliğin sesiyle şekillenen bu belge, hepimize ortak bir sorumluluk çağrısıdır.

Gençlik Laboratuvarı Derneği

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ VE TEŞEKKÜR	i
İÇİNDEKİLER	ii
SİMGELER VE KISALTMALAR	iii
1. GİRİŞ	4
2. BÖLGESEL KALKINMA PERSPEKTİFİ VE GENÇLİK.....	5
3. KONU BAŞLIKLARI	6
3.1. ULAŞIM ALTYAPISI VE ERİŞİM SORUNLARI	6
3.2. EĞİTİMDE FIRSAT EŞİTLİĞİ VE KALİTE.....	8
3.3. İSTİHDAM VE EKONOMİK KATILIM	10
3.4. SOSYAL ALTYAPI VE KÜLTÜREL ETKİLEŞİM.....	12
3.5. GENÇLİK KATILIMI VE YÖNETİŞİM	14
3.6. TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ	16
4. SONUÇ VE UYGULAMA.....	18

SİMGELER VE KISALTMALAR

AR-GE	: Araştırma ve Geliştirme
İŞKUR	: İş ve İşçi Bulma Kurumu
KOSGEB Başkanlığı	: Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi
SGK	: Sosyal Güvenlik Kurumu
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu

1. GİRİŞ

Orta Karadeniz Gençlik Çalıştayı kapsamında Amasya, Çorum, Samsun, Sinop ve Tokat illerinden katılımcılarla gerçekleştirilen atölye çalışmalarında, bölge genelinde gençlerin karşı karşıya olduğu temel sorunlar tespit edilmiştir. Bu politika metni, söz konusu çalıştay çıktıları temel alınarak hazırlanmış resmi ve kapsamlı bir eylem planıdır. Amaç, yerel yöneticiler ve milletvekilleri başta olmak üzere karar vericilere bölgedeki gençlik sorunlarını ve çözüm önerilerini anlaşılır bir dille sunmaktır. Metinde her ana başlık altında mevcut durum, sorunun kökenleri, etkilenen gruplar ve uygulanabilir çözüm önerileri ile bu önerilerde sorumlu kurumların rolleri ele alınmaktadır. Böylece, Orta Karadeniz bölgesinin uzun vadeli gelişimini destekleyecek somut adımlar ortaya konulmakta; gençlerin bölgeye aidiyetini artıracak ve yaşam kalitesini yükseltecek bir yol haritası sunulmaktadır.

2. BÖLGESEL KALKINMA PERSPEKTİFİ VE GENÇLİK

Orta Karadeniz bölgesi, tarımsal üretim potansiyeli, zengin kültürel mirası ve turizm imkanlarıyla önemli bir kalkınma kapasitesine sahip olmasına rağmen, yapısal sorunlar nedeniyle istenen düzeyde ilerleme kaydedememektedir. Genç nüfusun bölgeden büyük şehirlere veya yurt dışına göç etmesi, yerel kalkınma için kritik olan beşeri sermayenin kaybına yol açmaktadır. Nitekim TÜİK verilerine göre sadece Çorum ilinden 2022 yılında eğitim amacıyla 4.679 kişi, iş nedeniyle ise 4.289 kişi göç etmiştir. Bu tablo, bölgedeki nitelikli gençlerin fırsatları kendi memleketlerinde değil başka yerlerde aradığını göstermektedir. Genç işsizliğin ulusal ölçekte zaman zaman %35'e yaklaştığı ve acil müdahale gerektirdiği resmi kalkınma planlarında vurgulanmıştır. Bölge özelinde de gençlere uygun iş imkanlarının kısıtlı olması ve ekonomik durgunluk, gençleri ya işsizliğe mahkum etmekte ya da beyin göçüne zorlamaktadır. Sonuç olarak genç nüfusun sosyal ve ekonomik hayata tam katılım sağlayamaması, bölgesel kalkınma hedeflerini olumsuz etkilemektedir. Bölgenin sürdürülebilir kalkınma yolculuğunda tüm paydaşlara önemli roller düşmektedir; belediyeler, valilikler, ilgili bakanlıklar, üniversiteler ve sivil toplum kuruluşları arasında etkin iş birliği mekanizmaları kurulmalıdır.

3. KONU BAŞLIKLARI

Bu bölümde Karadenizde Gençlik Katılımı Projesi Orta Karadeniz Çalıştayında gündeme alınan başlıkların tamamı açıklanmaktadır.

3.1. ULAŞIM ALTYAPISI VE ERİŞİM SORUNLARI

Ulaşım eksiklikleri, Orta Karadeniz genelinde gençlerin en sık dile getirdiği sorunların başında gelmektedir. Özellikle şehir içi toplu taşıma maliyetleri ve sefer sıklıkları gençler için ciddi engeller yaratmaktadır. Örneğin Tokat ilinde bir öğrencinin aylık abonman ücreti 2024 yılı itibarıyla 1.020 TL gibi yüksek bir seviyeye çıkmıştır. Toplu taşıma ücretlerindeki bu yük, öğrencilerin bütçesini zorlayarak eğitim ve sosyal faaliyetlere ayırabilecekleri kaynağı kısıtlamaktadır. Tokat'ta ayrıca şehir içi otobüslerde kredi kartıyla ödeme imkânının kaldırılarak sadece nakit sisteme dönülmesi gibi uygulamalar, gençlerin günlük ulaşımını daha da güçleştirmiştir .

Bölgenin büyük şehri olan Samsun'da dahi toplu taşımada ve kırsal bağlantılarda eksikler göze çarpmaktadır. Şehir merkezinden tarihi, doğal ve kültürel cazibe merkezlerine doğrudan ulaşımı sağlayan toplu taşıma seferleri yetersizdir. Kendi aracı olmayan gençler yayla, milli park, müze gibi mekanlara gitmekte zorlanmakta; mevcut otobüs/servis hatlarının seyrek işlemesi bu erişimi kısıtlamaktadır. Sinop gibi nüfusu dağınık illerde ise kırsal bölgelerden kent merkezine düzenli ulaşım imkanlarının olmaması, gençleri temel hizmetlere erişimde dahi zorlamaktadır. Bazı köylerde hiç toplu taşıma bulunmadığı için gençler eğitim, sağlık veya alışveriş gibi ihtiyaçları için bile ulaşım sıkıntısı yaşamaktadır. Ulaşım altyapısındaki bu yetersizlikler, bir yandan gençlerin günlük yaşam kalitesini düşürürken diğer yandan bölgenin ekonomik ve sosyal entegrasyonunu da engellemektedir.

3.1.1. Çözüm Önerileri:

Ulaşım alanında gençlerin hareketliliğini ve erişimini artırmak üzere aşağıdaki politik adımlar önerilmektedir:

Toplu taşımada ücret ve indirim politikaları: Öğrenci ve genç abonman ücretleri makul düzeye çekilmeli; toplu taşıma zamları enflasyon oranının altında tutulmalıdır. Özellikle belediyeler gençlere özel indirimli tarife ve belli saatlerde ücretsiz ulaşım gibi uygulamalar geliştirmelidir

Kırsal ulaşımın iyileştirilmesi: Kırsal ilçeler ile merkez arasındaki otobüs seferleri arttırılmalı, köylere düzenli minibüs/servis hatları konulmalıdır. İl Özel İdareleri ve

belediyeler iş birliğiyle köylerden ilçelere ulaşım için teşvikler sağlanabilir.

Kültürel ve sosyal merkezlere erişim: Samsun başta olmak üzere, gençlerin müze, kütüphane, gençlik merkezi, üniversite kampüsü gibi yerlere rahat ulaşımı için özel ring seferleri veya servisler konulmalıdır. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın da desteğiyle turistik ve kültürel alanlara düzenli toplu taşıma hatları planlanabilir.

Akıllı ve kapsayıcı ulaşım altyapısı: Toplu taşıma araçlarında modern ödeme sistemleri (temassız kart, mobil uygulama vb.) yaygınlaştırılmalı ve gençlerin teknolojik beklentilerine uyum sağlanmalıdır. Ayrıca durak ve araçlarda engelli erişilebilirliği iyileştirilerek tüm gençlerin (engelli bireyler dahil) ulaşım hakkı güvence altına alınmalıdır.

3.2. EĞİTİMDE FIRSAT EŞİTLİĞİ VE KALİTE

Eğitim olanaklarındaki dengesizlikler, bölgedeki kırsal ve kentsel alanlar arasında belirgin şekilde hissedilmektedir. Tokat örneğinde, nüfusun seyrek olduğu köy ve beldelerde okul sayısının az olması ve mevcut okulların donanım eksikleri nedeniyle kırsalda yetişen gençler eğitimde dezavantaj yaşamaktadır. Birçok küçük yerleşimde lise düzeyinde okul bulunmadığı için öğrenciler uzak mesafedeki merkez okullara taşınmak zorunda kalmaktadır. Her gün çok erken saatte yola çıkıp uzun yolculuk yaparak eğitim görmeye çalışan bu gençler, yol yorgunluğu nedeniyle derslere odaklanmakta zorluk çekmekte; okula aidiyet duyguları zayıflamaktadır. Taşınalı eğitimin getirdiği zorluklar bazı aileleri çocuklarıyla birlikte köyden ilçe merkezine göç etmeye dahi mecbur bırakmaktadır. Bu durum, eğitimdeki sorunun sadece bireysel değil toplumsal ve demografik etkileri olduğunu göstermektedir. Nitekim kırsal-kentsel eğitim imkanları uçurumu, kırsalda yetişen gençlerin akademik başarı düzeylerini ve yükseköğretime devam etme oranlarını olumsuz etkilemektedir.

Eğitimde fırsat eşitsizliğinin bir diğer boyutu, okul dışı destek imkanlarının yetersizliğidir. Özellikle sınavlara hazırlanan gençler için okul dışında ders çalışabilecekleri sessiz ve güvenli ortam eksikliği önemli bir ihtiyaç olarak dile getirilmektedir. Tokat genelinde yalnızca halk kütüphanesi bulunmakta olup, bunlar da genellikle mesai saatleriyle sınırlı hizmet vermektedir. Modern ve donanımlı etüt merkezlerinin çoğu ilçede olmaması, gençleri ya il merkezine gitmek zorunda bırakmakta ya da kalabalık ev ortamı veya kafelerde verimsiz şekilde çalışmaya mecbur etmektedir. Bu koşullar, şehir merkezi ile taşra arasındaki eğitim fırsat eşitliği uçurumunu derinleştirmekte; kırsaldaki başarılı öğrenciler bile potansiyellerini tam gerçekleştirmekte güçlük çekmektedir. Sinop ilinin kırsal bölgelerinde de benzer şekilde okulların ve kütüphanelerin imkanları sınırlı, internet altyapısı zayıftır; bu da uzaktan eğitim veya bilgiye erişimde kırsalda yaşayan gençleri dezavantajlı hale getirmektedir.

3.2.1. Çözüm Önerileri

Eğitim alanında bölgede fırsat eşitliğini sağlamak ve kaliteyi artırmak amacıyla aşağıdaki önlemler önerilmektedir:

Kırsalda eğitim altyapısının güçlendirilmesi: Nitelikli eğitim imkanlarının her yere ulaştırılması için köy okullarının fiziki altyapısı ve donanımı iyileştirilmeli, öğrenci sayısı az olan yerlerde teknolojik imkanlarla (uzaktan eğitim, dijital ders içerikleri) destek sağlanmalıdır. Taşınalı eğitime mahkum olan bölgelerde mümkünse yerel okul noktaları

oluşturularak öğrencilerin her gün uzun mesafeler katetmesinin önüne geçilmelidir.

Eğitim kadrosu ve içeriği: Dezavantajlı bölgelere deneyimli ve nitelikli öğretmenlerin atanmasına öncelik verilmeli, bu bölgelere teşvik edici özlük hakları sunularak öğretmen tutunması sağlanmalıdır. Okullarda fırsat eşitliği odaklı programlar geliştirilmeli; başarıyı artırmak için etüt ve telafi programları yaygınlaştırılmalıdır. Ayrıca müfredatta toplumsal cinsiyet eşitliği, girişimcilik, kariyer planlama gibi konulara daha fazla yer verilerek gençlerin donanımı artırılmalıdır.

Kütüphane ve etüt imkanları: Her ilçede en az bir gençlik kütüphanesi veya etüt merkezi kurulması hedeflenmelidir. Mevcut halk kütüphanelerinin çalışma saatleri gençlerin ihtiyacına göre (akşam ve hafta sonu) uzatılmalı, donanımları çağın gereklerine uygun hale getirilmelidir. Gezici kütüphane uygulamalarıyla köy ve beldelerdeki gençlere düzenli aralıklarla kitap ve çalışma ortamı sunulabilir

Dijital altyapı ve uzaktan eğitim: Kırsal mahallelerde internet altyapısı güçlendirilerek her gencin çevrimiçi eğitim ve bilgiye erişimi sağlanmalıdır. Kalkınma ajansları ve ilgili bakanlıklar aracılığıyla “Eğitimde Dijital Eşitlik” projeleri uygulanarak tablet, bilgisayar ve internet paketi desteği sunulabilir.

3.3. İSTİHDAM VE EKONOMİK KATILIM

Bölgede genç işsizliğin yüksek oluşu ve istihdam imkanlarının sınırlılığı, gençlerin ekonomik bağımsızlığını tehdit eden kritik bir sorundur. Çorum'da yapılan tespitlere göre gençler iş dünyasıyla yeterli etkileşim kuramamakta (network eksikliği) ve yüksek genç işsizlik oranlarıyla karşı karşıya kalmaktadır. Amasya ilinin ekonomisi büyük ölçüde tarıma dayalı olup sanayi ve turizm sektörleri istenen düzeyde gelişmemiştir. 218.940 hektar tarım arazisine ve yıllık ~69 bin ton meyve üretimine sahip olmasına rağmen, Amasya'da sanayi altyapısının yetersizliği ekonomik çeşitliliği kısıtlamaktadır. Tarımsal üretimin katma değere dönüşmemesi ve yerel üretimin düşüklüğü, gençlere uygun iş alanlarının sınırlı kalmasına yol açmaktadır. Çorum'da benzer şekilde iş piyasasındaki arz- talep dengesizlikleri ve nitelikli iş gücünün büyük şehirlere göçü, yerel ekonomiyi zayıflatmaktadır. Genç işsizliğinin uzun sürmesi, bireylerde motivasyon kaybı ve toplumsal dışlanma hissi yaratmakta; birçok gencin sürekli iş bulamaması veya kendi girişimini kuramaması onları yaşadıkları şehre karşı umutsuzluğa itmektedir. Ayrıca kayıt dışı istihdamın yaygınlığı da gençler için adil istihdam olanaklarını daraltan bir etmendir. Örneğin, bazı sektörlerde yabancı uyruklu işçilerin sigortasız ve düşük ücretle çalıştırılması gençlerin haksız rekabetle karşılaşmasına yol açmaktadır.

Bölgede gençlerin girişimcilik potansiyeli olmasına karşın, finansmana ve mentorluk desteğine erişimde sıkıntılar yaşanmaktadır. Çorum özelinde, yeni ve inovatif fikirlerin filizlenebileceği kuluçka merkezleri, teknoparklar veya mentorluk programlarının yetersizliği dikkat çekmiştir. Gençler ile iş insanları ve sanayi temsilcileri arasında düzenli iletişim platformlarının olmaması, network eksikliğine neden olarak fırsatların gençlere ulaşmasını engellemektedir. Bu nedenle bazı nitelikli gençler, kendi potansiyellerine uygun iş imkânı bulamadığı için veya girişimini başlatacak bağlantıları olmadığı için büyük şehirlere yönelmekte, bu da kentin beşeri sermaye kaybına yol açmaktadır. Özetle, mevcut ekonomik yapı gençlerin ihtiyaçlarına yanıt vermekte yetersiz kalmakta; bu durum hem bireysel refahı hem de bölgesel kalkınmayı olumsuz etkilemektedir.

3.3.1. Çözüm Önerileri

Genç istihdamını artırmak ve ekonomik katılımı güçlendirmek için şu stratejiler hayata geçirilmelidir:

Yatırım ve teşvik politikaları: Bölgeye yeni yatırım çekmek ve istihdam yaratmak amacıyla teşvik paketleri uygulanmalıdır. Özellikle Amasya gibi tarım ağırlıklı illerde tarıma

dayalı sanayi (gıda işleme, paketlenme vb.) yatırımları ile Samsun gibi merkezlerde lojistik ve teknoloji yatırımları teşvik edilmelidir. Organize Sanayi Bölgeleri genişletilerek gençlere uygun iş alanları oluşturulabilir.

Genç girişimciliğin desteklenmesi: Kendi işini kurmak isteyen gençler için kapsamlı destek mekanizmaları oluşturulmalıdır. KOSGEB, Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı ve belediyelerin iş birliğiyle “Genç Girişimci Destek Programları” uygulanabilir. 18-29 yaş arası genç girişimcilere sağlanan mevcut vergi muafiyeti ve SGK prim desteği konusunda farkındalık artırılmalı, bürokratik süreçler kolaylaştırılmalıdır (halen yürürlükte olan genç girişimci teşviğinde, şartları sağlayan 29 yaş altı girişimciler üç yıl gelir vergisinden muafiyet ve bir yıl sosyal güvenlik prim desteği almaktadır). Ayrıca kuluçka merkezleri ve teknopark imkanları geliştirilmeli; gençlerin yenilikçi iş fikirlerini hayata geçirebilmeleri için mikro kredi, hibe, mentorluk ve danışmanlık hizmetleri sunulmalıdır. Özel sektör liderleri ve başarılı girişimcilerin gençlerle bir araya geleceği girişimcilik kampları, fikir yarışmaları düzenlenerek gençlerin iş dünyasıyla etkileşimi artırılabilir.

İşbaşı eğitim ve üniversite-sanayi iş birliği: Gençlerin niteliklerine uygun işe yerleşmesini kolaylaştırmak için işbaşı eğitim programları yaygınlaştırılmalıdır. Üniversiteler ile sanayi ve hizmet sektörü arasında köprü kurularak staj ve mesleki eğitim imkanları artırılmalıdır. Her ilde kariyer merkezleri kurularak gençlere özgeçmiş hazırlama, mülakat becerileri, iş arama danışmanlığı verilmelidir.

Kayıt dışı istihdamla mücadele: Genç işsizliği körükleyen kayıt dışı istihdamın önlenmesi için denetimler sıkılaştırılmalıdır. Çalışma ve Sosyal Güvenlik İl Müdürlükleri, SGK ve yerel zabıta ekipleri koordinasyon halinde işletmelerde düzenli teftişler yaparak sigortasız işçi çalıştırma vakalarını tespit etmelidir. Özellikle göçmen emeğinin yoğun olduğu inşaat, tarım, hizmet gibi sektörlerle yönelik özel izleme programları uygulanmalıdır. Kayıt dışı istihdam azaldığında, gençler için daha adil bir iş piyasası sağlanacaktır.

Beyin göçünün tersine çevrilmesi: Nitelikli gençlerin memleketlerinde kalmasını özendirecek adımlar atılmalıdır. Bunun için yerel düzeyde ileri teknoloji yatırımları, AR-GE merkezleri kurulması ve nitelikli işler yaratılması önemlidir. Bölgeden göç eden gençlerin geri dönmesini teşvik etmek amacıyla “tersine beyin göçü” programları (örneğin lojman desteği, araştırma hibeleri, başlangıç sermayesi hibesi) uygulanabilir. TÜİK’in göç verileri düzenli analiz edilerek her il için genç nüfusu tutmaya yönelik hedefler konulmalı ve gerçekleştirmeler izlenmelidir.

3.4. SOSYAL ALTYAPI VE KÜLTÜREL ETKİLEŞİM

Sosyal ve kültürel imkanların kısıtlılığı, Orta Karadeniz'deki gençlerin hem kişisel gelişimlerini hem de yaşadıkları yere bağlılıklarını etkileyen bir diğer önemli sorundur. Gençler boş zamanlarını verimli ve sağlıklı geçirebilecekleri sosyal, kültürel, sanatsal etkinliklerin azlığından şikayetçidir. Sinop ilinde gençlere yönelik konserler, atölyeler, kulüp faaliyetleri gibi etkinliklerin sınırlı olması, onların kendilerini ifade edebilecekleri ve stres atabilecekleri alanları daraltmaktadır. Bu durumun zamanla gençlerde içe kapanma veya zararlı alışkanlıklara yönelme riskini artırdığı belirtilmiştir. Çorum'da da spor tesisleri ve sosyal faaliyet imkanlarının yetersizliği gençlerin yaşam kalitesini düşüren faktörler arasında sayılmıştır. Kültürel faaliyetlerin il ve ilçe merkezleriyle sınırlı kalması, kırsaldaki gençleri dışlanmış hissettirebilmektedir. Kültürel imkanların adil dağılımı sağlanmadığında şehir içindeki bölgeler arasında bile eşitsizlik algısı ortaya çıkmaktadır. Oysa her gencin, gelir düzeyi veya yaşadığı yer fark etmeksizin sanata ve kültüre erişebilmesi sosyal adaletin tesisine katkı sunar ve yerel yönetimlere duyulan güveni artırır.

Sosyal altyapı eksiklikleri sadece eğlence veya kültür alanında değil, aynı zamanda gençlerin güvenli sosyalleşme alanlarına erişiminde de görülmektedir. Sinop örneğinde, gençlerin akranlarıyla bir araya gelebileceği, kendilerini ifade edebilecekleri mekanların sınırlı olduğu vurgulanmıştır. Kafe, kütüphane, etüt salonu, gençlik merkezi gibi mekanların yetersizliği gençlerin sağlıklı sosyalleşme ve kişisel gelişim imkanlarını kısıtlamaktadır. Tokat'ta yapılan çalıştaylarda da gençlerin sosyal ve kültürel hayata katılımı önünde fiziki mekan eksikliği bulunduğu, mevcut kültür-sanat etkinliklerinin planlanmasında gençlerin görüşlerinin alınmadığı belirtilmiştir. Tüm bu sorunlar, gençlerin yaşadıkları kente aidiyet duygusunu zedeleyerek memnuniyetsizliğe yol açmaktadır.

3.4.1. Çözüm Önerileri

Gençlerin sosyal yaşamını zenginleştirmek ve kültürel faaliyetlere erişimini artırmak için aşağıdaki adımlar önerilir:

Kültür, sanat ve spor altyapısının yaygınlaştırılması: Her il ve büyük ilçede gençlerin rahatça ulaşabileceği gençlik merkezleri, kültür-sanat evleri ve spor tesisleri kurulmalıdır. Halihazırda bu tür tesislerin bulunmadığı ilçeler tespit edilerek önceliklendirilmelidir. Örneğin Samsun'da her ilçede en az bir kültür-sanat evi veya gençlik merkezi oluşturulması

hedeflenmelidir. Bu kapsamda Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı ve Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın hibe programları kullanılabilir.

Mobil kültürel hizmetler: Kırsal kesimdeki gençlere ulaşmak için gezici kütüphane, mobil sinema ve sanat atölyesi gibi uygulamalar hayata geçirilmelidir. İl Kültür ve Turizm Müdürlükleri, bu araçlarla köy köy dolaşarak gençlere kitap, film gösterimi, resim-müzik atölyeleri gibi etkinlikler sunabilir. Bu sayede merkezi imkanı olmayan gençlerin de kültürel faaliyetlerle tanışması sağlanacaktır.

Periyodik etkinlikler ve festivaller: Gençlerin yıl boyu sabırsızlıkla bekleyeceği gençlik festivalleri, konserler, tiyatro gösterileri, spor turnuvaları düzenlenmelidir. Örneğin Samsun'da yıllık bir gençlik festivali düzenlenmesi hem şehir içindeki hem de  vre illerdeki gençleri bir araya getirerek sosyal kaynaşmayı sağlayacak, aynı zamanda şehre kültürel bir dinamizm kazandıracaktır. Bu etkinlikler yerel yönetimler ve sivil toplum iş birliğiyle planlanmalı, giriş ücretleri düşük tutularak her kesimden gencin katılımına açık olmalıdır.

Güvenli ve kapsayıcı kamusal alanlar: Gençlerin güvenle vakit geçirebilecekleri açık ve kapalı kamusal mekanlar artırılmalıdır. Parklar, meydanlar, gençlik kafeleri, kitap kahveleri, çalışma salonları gibi alanlar genç dostu olarak tasarlanmalı ve mahalle ölçeğinde yaygınlaştırılmalıdır. Özellikle kız çocukları ve genç kadınların da rahatlıkla kullanabileceği şekilde güvenlik önlemleri ve aydınlatma gibi unsurlar göz önünde bulundurulmalıdır.

Sosyal destek ve psikososyal hizmetler: Gençlerin sadece fiziki değil psikososyal ihtiyaçları da desteklenmelidir. Her ilde Gençlik ve Spor Bakanlığı'na bağlı gençlik merkezlerinde ücretsiz psikolojik danışmanlık hizmetleri sunulmalı; rehberlik ve danışmanlık servisleri okullarda güçlendirilmelidir. Bu sayede stres,  zg ven eksikliği, gelecek kaygısı yaşayan gençlerin profesyonel destek alması kolaylaşacaktır. Ayrıca toplum ruh sağlığı merkezleri ve yerel sağlık kuruluşları gençlere yönelik psikososyal destek programlarını yaygınlaştırmalıdır.

3.5. GENÇLİK KATILIMI VE YÖNETİŞİM

Bölge genelinde gençlerin karar alma mekanizmalarına katılımı arzu edilen seviyenin altındadır. Birçok ilde, gençlerin yerel yönetimlerin kültür-sanat etkinliklerinin planlanmasında veya mahalle düzeyindeki projelerde görüşlerinin sistematik olarak alınmadığı görülmüştür. Örneğin Tokat'ta belediye veya il genel meclisi gibi platformlara gençlerin ihtiyaç ve talepleri yeterince yansımamakta; kent konseylerinin gençlik meclisleri önerileri uygulamada karşılık bulmamaktadır. Bu iletişim eksikliği, gençlerin kendilerini yerel yönetimin bir parçası olarak görmemelerine ve zamanla kent aidiyetlerinin azalmasına yol açabilmektedir. Oysa gençlerin karar süreçlerine enerjileri ve yaratıcı fikirleriyle katılımı, yerel demokrasiyi canlandıracak ve hizmetlerin gençlerin ihtiyaçlarına uygunluğunu artıracaktır. Gençlerin sivil toplum faaliyetleriyle ortaya koyduğu enerji de yerel kalkınma politikalarına yön verebilecek potansiyele sahiptir.

Gençlik katılımının kurumsallaşması için yasal ve idari düzenlemelere ihtiyaç duyulmaktadır. Samsun özelinde yapılan öneriler, gençlik meclislerinin, öğrenci konseylerinin ve genç STK'ların karar alma süreçlerine etkin katılımını sağlamak üzere kurumsal mekanizmalar geliştirilmesi yönündedir. Her ilçede gençlik danışma kurulları kurulması ve özellikle Kent Konseyi Gençlik Meclisi'nin önerilerinin belediye meclislerinde rutin olarak gündeme alınması bu mekanizmalara örnek gösterilebilir. Ayrıca yerel yönetimlerde gençlik politikaları ile ilgili birimler oluşturulması, gençlere dair kararların bu birimlerce koordine edilmesi gerekmektedir. Karar vericiler nezdinde gençlerin temsilinin artırılması için belediye meclislerinde genç üyelerin veya en azından gençlik temsilcilerinin yer alması teşvik edilmelidir.

Hesap verebilir ve şeffaf bir yönetim için gençlik politikalarında veriye dayalı planlama ve izleme şarttır. Her alanda (ulaşım, eğitim, istihdam vb.) gençlere dönük somut hedefler belirlenmeli ve bu hedeflere ulaşıldığı yıllık performans raporlarıyla değerlendirilmelidir. Örneğin “yılda X genç istihdam edildi, Y adet kırsal mahalleye kültür hizmeti götürüldü, Z öğrenciye burs sağlandı” gibi göstergelerle politikaların etkisi ölçülmelidir. Bu raporlar kamuoyuna açık şekilde paylaşılmalı, böylece gençlerin ve halkın ilerlemeyi takip edip geri bildirim verebileceği bir ortam sağlanmalıdır.

3.5.1. Çözüm Önerileri

Gençlik katılımını artırmak ve yönetim süreçlerini genç dostu hale getirmek için:

Gençlik meclisleri ve danışma kurulları: Tüm illerde belediyeler bünyesinde Gençlik Meclisleri kurulmalı ve etkin çalışması sağlanmalıdır. Her ilçede gençlik danışma kurulları oluşturularak gençlerin yerel karar alma süreçlerinde söz sahibi olması kurumsallaştırılmalıdır. Kent Konseyi Gençlik Meclisi'nin aldığı kararların belediye meclisinde düzenli olarak gündeme alınması yasal güvence altına alınmalıdır. Bu sayede gençlerin ihtiyaç ve fikirleri politikalara sistematik şekilde yansıtacaktır.

Genç temsiliinin artırılması: Belediye meclislerinde ve il genel meclislerinde genç üyelerin sayısı artırılmalıdır. Siyasi partilere her seçim dönemi genç adaylara listelerde seçilebilir sıralarda yer verme yükümlülüğü getirilmesi değerlendirilebilir. Özellikle genç kadınların karar süreçlerine katılımını artırmak için pozitif ayrımcılık uygulamaları (kotalar, mentorluk programları) devreye sokulmalıdır

Hak temelli ve kapsayıcı yönetim: Yerel yönetimler, hiçbir genci dışarıda bırakmama prensibiyle hareket etmelidir. Hizmet sunumunda ve kaynak tahsisinde gençlerin diline, dinine, cinsiyetine, engellilik durumuna veya sosyoekonomik arka planına bakılmaksızın eşitlik sağlanmalıdır. Gençlik politikaları geliştirilirken gençlerin eğitim hakkı, kültürel yaşama katılım hakkı, bilgiye erişim hakkı gibi temel hakları gözetilmeli ve bu hakların kullanımını engelleyen bariyerler kaldırılmalıdır

Düzenli izleme ve geri bildirim: Gençlik stratejisi eylem planının uygulanması sırasında bir izleme ve değerlendirme mekanizması kurulmalıdır. Bağımsız izleme komiteleri veya üniversitelerden araştırma grupları, yılda bir “Gençlik Politikaları İlerleme Raporu” hazırlayarak hedeflerle gerçekleştirmeleri kıyaslamalıdır. Bu raporlarda genç işsizliği oranındaki değişim, programlardan yararlanan genç sayısı, açılan yeni tesisler gibi somut veriler paylaşılmalı; eksik kalan alanlar tespit edilmelidir. Rapor sonuçları belediye meclislerinde tartışılarak gerekli düzeltici adımlar atılmalı, böylece esnek ve öğrenen bir gençlik politikası süreci işletilmelidir.

3.6. TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ

Toplumsal cinsiyet eşitliği, gençlik politikalarının ayrılmaz bir parçası olarak bölgedeki tüm çalışmalarda dikkate alınmalıdır. Genç kadınlar, eğitim ve istihdamdan sosyal hayata kadar çeşitli alanlarda erkek akranlarına göre farklı engellerle karşılaşabilmektedir. Bu eşitsizlikleri gidermek hem ekonomik kalkınma hem de sosyal adalet açısından elzemdir. Bölgede, özellikle karar alma mekanizmalarında kadın temsiline düşük değeri dikkat çekmektedir. Belediye meclislerinde kadın üye oranının artırılması ve yerel kararlara kadın bakış açısının yansıtılması gereklidir. Her belediyede bir eşitlik birimi kurulması veya var olan birimlerin etkin çalışması sağlanmalıdır; böylece toplumsal cinsiyet duyarlılığı tüm belediye hizmetlerine entegre edilebilir.

Eğitim alanında toplumsal cinsiyet eşitliği bilincinin genç yaşta yerleşmesi için müfredatta bu konulara daha fazla yer verilmesi önerilmektedir. Ondokuz Mayıs Üniversitesi gibi bölgedeki üniversitelerde “Toplumsal Cinsiyet Eşitliği” seçmeli derslerinin yaygınlaştırılması, gençlerin bu konuda farkındalık kazanmasına katkı sunacaktır. Genç kadınların ekonomiye katılımı konusunda da destekleyici programlar gereklidir. İŞKUR ve KOSGEB aracılığıyla genç kadın girişimcilere özel finansman, eğitim ve mentorluk destekleri sağlanabilir. Yerel yönetimler, kadın kooperatifleri ve girişimlerine altyapı ve pazarlama desteği vermelidir. Ayrıca, medya ve iletişim kanalları kullanılarak başarılı kadınların hikayelerine yer verilmesi ve toplumsal cinsiyet kalıplarını yıkıcı içeriklerin üretilmesi sağlanmalıdır. Örneğin, Samsun’da yerel medya organlarıyla iş birliği yapılarak ayrımcı dilin terk edilmesi ve başarılı genç kadınların görünür kılınması için kampanyalar düzenlenebilir. Bu sayede, kız çocuklarının ve genç kadınların rol modelleri görmesi, özgüven kazanması ve toplumdaki önyargıların azalması mümkün olacaktır.

Toplumsal cinsiyet eşitliğinde ilerlemeyi ölçmek üzere somut göstergeler belirlenmeli ve düzenli olarak izlenmelidir. Her yıl kız ve erkek öğrencilerin okullaşma oranları, genç kadınların işgücüne katılım oranı, yerel yönetimlerde kadın oranı, kadınlara yönelik şiddet vakaları gibi göstergeler analiz edilerek raporlanmalıdır. Bu veriler, hangi alanlarda geride kaldığını göstererek politika yapıcılara yol gösterecektir. Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarından 5 numaralı hedef (Toplumsal Cinsiyet Eşitliği) ile uyumlu şekilde, kamu kurumları ve sivil toplum el ele vererek genç kadınların güçlenmesini sağlayacak projeleri artırmalıdır.

3.6.1. Çözüm Önerileri

Toplumsal cinsiyet bakış açısının tüm gençlik politikalarına yansıtılması için:

Eğitim ve farkındalık çalışmaları: Okul müfredatında toplumsal cinsiyet eşitliğine daha fazla vurgu yapılmalı; öğretmenlere bu konuda hizmet içi eğitimler verilmelidir. Üniversitelerde toplumsal cinsiyet ve kadın çalışmaları ile ilgili dersler ve öğrenci kulüpleri desteklenmelidir.

Kadın temsiline artırılması: Belediye meclisleri ve il genel meclislerinde kadın üyelerin oranını artırmaya dönük yasal düzenlemeler yapılmalıdır. Her yerel yönetimde bir Kadın ve Aile Hizmetleri/ Toplumsal Eşitlik Birimi aktif şekilde çalışmalı; bu birimler yerel politikaları kadın-erkek eşitliği açısından değerlendirmelidir.

Genç kadınların ekonomik güçlenmesi: Genç kadın girişimcilere özel kredi ve hibe programları geliştirilmeli, mesleki eğitim kurslarında kadın katılımcılar teşvik edilmelidir. İşverenlere kadın istihdamını artırmaya yönelik teşvikler sunulabilir. Yerel düzeyde başarılı kadınların görünürlüğünü artırmak için “Genç Kadın Liderler” gibi programlar ve medya içerikleri oluşturulmalıdır.

İzleme ve raporlama: Toplumsal cinsiyet eşitliğine dair veriler düzenli toplanmalı ve kamuoyuyla paylaşılmalıdır. Kız çocuklarının okullaşma oranı, genç kadın işsizlik oranı, yerel kararlara katılım gibi göstergelerdeki değişim yıllık olarak raporlanmalı; bu raporlar belediyelerin performans programlarına entegre edilmelidir.

4. SONUÇ VE UYGULAMA

Orta Karadeniz Bölgesi gençlik politikasına yönelik bu bütüncül yaklaşım, hem bölge genelindeki ortak sorunları hem de illere özgü ihtiyaçları dikkate alarak stratejik çözüm önerileri sunmuştur. Bu önerilerin kararlılıkla hayata geçirilmesi halinde bölgedeki yaşam kalitesinin artması, gençlerin kendi memleketlerinde geleceğe güvenle bakabilmeleri, ekonomik faaliyetlerin canlanması ve toplumsal sorunların azalması mümkün olacaktır. Gençler, kaliteli eğitim alabildikleri, uygun iş bulabildikleri, seslerini duyurabildikleri ve sosyal-kültürel olarak kendilerini gerçekleştirebildikleri takdirde, bölgelerini terk etmek yerine buraya değer katmayı tercih edeceklerdir. Bu da uzun vadede bölgenin kalkınmasına ivme kazandıracak, göç eğilimlerini tersine çevirerek genç nüfusun bölgeye kazandırılmasını sağlayacaktır.

Bu politika planının başarısı, önerilerin uygulanmasında tüm paydaşların iş birliği yapmasına ve gerekli kaynakların seferber edilmesine bağlıdır. Belediye, valilik, bakanlıklar, üniversiteler ve sivil toplum kuruluşları arasında etkin koordinasyon sağlanmalıdır 66 . Karar vericilere düşen görev, kısa vadeli siyasi hesapları bir kenara bırakıp uzun vadeli bir vizyonla bu önerileri uygulamaya koymak, gerektiğinde kaynak tahsisinde cesur adımlar atmaktır. Örneğin, yerel bütçelerde gençlik projelerine ayrılan pay artırılmalı; Kalkınma Ajansı ve ilgili bakanlıkların hibe programlarından azami ölçüde faydalanılmalıdır. Ayrıca her il, kendi Gençlik Eylem Planı'nı bu bölgesel çerçeveye uyumlu şekilde güncelleyerek somut hedefler belirlemeli ve periyodik olarak ilerlemeyi değerlendirmelidir.

Sonuç olarak, gençlerin güçlenmesi ve refahı için yapılan her yatırım, Orta Karadeniz'in sürdürülebilir kalkınmasına yapılmış olacaktır. Bu metinde ortaya konan stratejiler, karar alıcılara uygulanabilir bir yol haritası sunmaktadır. Ortak akıl ve kararlılıkla atılacak adımlar sayesinde, belirtilen sorun alanlarında gözle görülür iyileşmeler sağlanacak ve bölgedeki gençlerin toplumsal gelişmişlik düzeyi hak ettiği seviyeye yükselecektir. Bundan sonraki süreçte önemli olan, bu önerileri hayata geçirme noktasında gösterilecek siyasi irade ve takiptir. Gençlerin enerjisi ve fikirleriyle desteklenen, veriye dayalı ve kapsayıcı bir yönetim anlayışı sayesinde Orta Karadeniz, gençleriyle birlikte daha parlak bir geleceğe ulaşacaktır.

KARADENİZDE *genclik* KATILIMI

